

5. Lopez V., Emmer E. Influences of beliefs and values on male adolescents' decision to commit violent offenses. *Psychology of Men & Masculinity*. 2002. №3(1). P.28-40.
6. Malphurs J., Cohen D. A Statewide Case–Control Study of Spousal Homicide–Suicide in Older Persons. *American Journal of Geriatric Psychiatry*. 2005. №13(3). P.211-217.
7. Raine A., Reynolds C., Venables P., Mednick S., Farrington D. Fearlessness, stimulation-seeking, and large body size at age 3 years as early predispositions to childhood aggression at age 11 years. *Archives of General Psychiatry*. 1998. №55. P.745-751.
8. Reiss A., Roth J. Understanding and preventing violence. Vol. 1. Washington, DC, US: National Academy Press, 1993. p. 464.
9. Tremblay R.E., Boulerice B., Harden P.W., McDuff P., Perusse D., Pihl R.O., Zoccolillo M. Human Resources Development Canada & Statistics Canada. *Growing up in Canada: National longitudinal survey of children and youth*. Ottawa: Statistics Canada; Do children in Canada become more aggressive as they approach adolescence? 1996. P.127-137.
10. Zeller A., Hahn S., Needham I., Kok G., Dassen T., Halfens R. Aggressive behavior of nursing home residents toward caregivers: a systematic literature review. *Geriatr Nurs*. 2009. № 30(3). P.174-187.

НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕГЛЯДУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

Мешкова В.В.,

завідувач відділення денного перебування

Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)

в Корабельному районі м. Миколаїв

Курепін В.М.,

канд. екон. наук,

старший викладач кафедри

методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет

Процес Європейської інтеграції помітно впливає на всі сфери життя держави. Стратегічні цілі розвитку освіти зумовлені новими функціями вищої школи, яка сьогодні є не лише засобом підготовки фахівців для народного господарства: в суспільстві створюється певний інтелектуальний потенціал що до впровадження нових інформаційних технологій, переходу до інноваційної економіки. Освіта має бути випереджаючою на шляху вирішення проблеми безпеки людини як умови сталого розвитку людства [1]. За нових умов особлива увага повинна приділятися напрацюванню нових стандартів освіти та удосконаленню старих згідно до умов кредитно-модульної системи. Головною умовою створення єдиного освітнього простору є в найбільшій мірі формальна відповідність різних національних освітніх систем (структурна відповідність – дворівнева система; кваліфікаційна відповідність – додаток до диплому; відповідність залікової системи - ECTS).

Якість освіти залишається важливою проблемою, з якої виникає одне з найбільш

важливих завдань освіти – застосування основних принципів Болонської декларації, європейських стандартів освіти. Це приведе до створення системи максимально порівнянних академічних цінностей за рахунок введення уніфікованого додатку до диплома, що сприятиме формуванню єдиного європейського ринку висококваліфікованих кадрів і міжнародної конкурентоспроможності вищої освіти як такого.

Приєднання до Болонського процесу вимагає значного збільшення значення університетської освіти і університетської науки. Ці вимоги відносять до навчальних планів і програм дисципліни «Безпека життєдіяльності», їх потрібно постійно удосконалювати, як зміст, так і методи викладання [2].

Вивчення науки, пов'язаної з безпекою людини, дисципліна «Безпека життєдіяльності», повинна здійснюватися як безперервний освітній процес, з послідовною підготовкою майбутніх фахівців. Цей процес не повинен обмежуватися тільки однією дисципліною «Безпека життєдіяльності», а продовжуватися при викладанні дисциплін «Основи охорони праці», «Основи екології», «Охорона праці в галузі», «Цивільний захист».

Дисциплінам безпеки притаманні обов'язкові принципи побудови процесу освіти, це системність, безперервність, систематичність, практичність, універсальність[3], які виступають на провідні позиції, але у деяких робочих програмах дисципліни «Безпека життєдіяльності» закладах вищої освіти при формуванні змісту дисципліни викладачі допускають простий набір норм і правил по безпеку, за принципом «чим більше – тим краще».

За своїм змістом дисципліна «Безпека життєдіяльності» формує світогляд майбутнього фахівця, який в своєму звичайному житті повинен забезпечувати попередження розвитку надзвичайних ситуацій або зменшення наслідків від їх розвитку [4]. Тому, не зважаючи на те, що дисципліна ще формується в Україні (постійні економічні, соціальні, політичні, інші зміни), «Безпека життєдіяльності» має головну мету, яка полягає в тому, щоб зробити її по-справжньому дієвою на практиці.

Фундаментальні знання, уміння і навички, формування поглядів і поведінки при вивченні питань безпеки людиною мають мету запобігання виникненню загроз життю та здоров'ю людей, формування адекватного мислення та цілісної системи знань[5], необхідних для прийняття обґрунтованих рішень на рівні окремої особи, сім'ї, підприємств, галузі, суспільства то що. Освіта у сфері безпеки життєдіяльності людини спрямовані на одержання саме таких результатів, але при цьому особливу роль у визначенні змісту курсу «Безпека життєдіяльності» повинен зіграти принцип міждисциплінарних зв'язків.

Необхідність безперервної освіти, яка повинна починатися в загальноосвітніх закладах середньої освіти та продовжуватися в межах вищої освіти[6] і включати питання безпеки життєдіяльності у всій сфері життєдіяльності людини, від основ особистої безпеки і здорового образу життя до поведінки у разі настання надзвичайних ситуації і дій при їх ліквідації. Ці напрями безпеки повинні розділити між собою дисципліни «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист».

Таким чином, визначальною умовою у формуванні змісту освітніх програм для

дисциплін, які пов'язані з безпекою людини, різного рівня є забезпечення принципу «освіта протягом усього життя». Це один з основних принципів прогресивної освіти, дотримання якого є обов'язковим для фахівців з питань безпеки людини. У зв'язку з перебудовою системи освіти, удосконаленням освітнього процесу, перед викладачами закладів вищої освіти виникає необхідність пошуку нових інноваційних методів навчання, які б удосконалювали самостійну роботу студентів, забезпечували розвиток у них гнучкості мислення, ініціативності, пізнавальної активності, самостійності прийняття рішень, творчого підходу до розв'язання проблемних ситуацій.

Стандартизація навчання в сучасних вищих навчальних закладах у вигляді затвердження систем ОКХ та ОПП для всіх спеціальностей передбачає створення змістових модулів з окремих питань безпеки життєдіяльності людини, внесення їх до всіх ОКХ та ОПП, контроль безпосереднього їх виконання. Сьогодні змістові модулі ОКХ діючого стандарту повністю не реалізуються, тому що на опанування вмінь та змістових тем передбачається лише 36 аудиторних годин.

Системний вид діяльності, стосовно забезпечення освітнього процесу, це об'єднання всіх існуючих організаційно-методичних заходів у взаємозв'язану систему, направлену на досягнення єдиної мети[3]. Ключовими частками цієї системи є: навчальні плани і робочі програми, форми і методи проведення аудиторних та практичних занять, комплекс навчальних і методичних посібників, система поточного і підсумкового контролю. Тому актуальність реформування освітніх програм зумовлена факторами відповідності рівня освіти світовим стандартам.

Головними нормативними документами, що на сьогодні регламентують порядок планування та викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у закладах вищої освіти є накази Міністерства освіти України про вдосконалення навчання з безпеки життєдіяльності, накази Державної служби України з надзвичайних ситуацій про порядок здійснення підготовки населення на підприємствах, в установах та організаціях до дій при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

З цих документів випливає, що при розробці та перегляді освітньо-професійних програм кількість годин, передбачених для вивчення нормативної навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності», не може зменшуватися та повинен бути не меншим за 54 години при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший бакалавр» і «бакалавр». Викладання цієї дисципліни повинно проводити на протязі першого чи другого курсів, формою підсумкового контролю повинен бути залік. На підставах названих документів складається схема навчання студентів з дисциплін, що вивчають безпеку людини, у закладах вищої освіти.

Статтею 3 Конституції України визначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою цінністю». Запроваджений на території нашої країни карантин, спричинений розповсюдженням COVID-19, вніс зміни не тільки в умови освітнього процесу закладів вищої освіти, але і у зміст дисципліни «Безпека життєдіяльності».

Оскільки дисципліна «Безпека життєдіяльності» знаходиться у стадії становлення, то місце та роль її в циклі гуманітарно-природничих дисциплін загально-

освітнього процесу вищих навчальних закладах розуміється авторами по-різному. Про це свідчать і змісти навчальних програм та галузевих стандартів.

На відміну від попередніх програм, новими стандартами передбачено 144 години загального навантаження (4 єврокредити). Автори галузевого стандарту вищої освіти пропонують до програми курсу з дисципліни «Безпека життєдіяльності» включити питання, які є складовими дисципліни «Цивільний захист», або повинні були розглядатися в межах середньої освіти (якщо враховувати концепцію безперервної освіти з питань безпеки людини).

Хоча дисципліна «Безпека життєдіяльності» це дисципліна гуманітарно-технічного спрямування, котра повинна носити, насамперед, світоглядний характер, її завдання – забезпечити загальну освіту в галузі безпеки, вона повинна бути базовою дисципліною для вивчення таких дисциплін як «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист». Такий підхід узгоджується з висновками засідання Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення, на якому були чітко розмежовані ці дисципліни та послідовність їх викладання.

За наявності недостатньої кількості годин і вилучення як окремої теми з галузевого стандарту освіти із програми навчання студентів практично випадають такі питання як формування здорового способу життя та надання невідкладної допомоги постраждалому на етапах до приїзду швидкої медичної допомоги (частіше вони вивчаються лише теоретично, без залучення до викладання фахівців відповідного профілю).

Виходячи із галузевого стандарту вищої освіти для студентів економічних спеціальностей, в програмі дисципліни «Безпека життєдіяльності» втрачений також цілий розділ курсу, який раніше визначав взаємовідносини людини і середовища в системі «людина-техніка-середовище». Це може вказувати на те, що укладачі програми мають віддалене уявлення про сутність дисципліни «Безпека життєдіяльності». До того ж цей стандарт фактично порушує схему вивчення дисциплін з безпеки людини.

Об'єднання цих дисциплін та викладання дисципліни «Охорона праці» (замість двох дисциплін: «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі») раніше ніж дисципліни «Безпека життєдіяльності», а також викладання дисципліни «Цивільний захист» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» є недоцільним та не відповідає діючому законодавству (а саме п.2 спільного наказу міністра освіти України та начальника штабу – заступника начальника Цивільної оборони України № 182/200).

Крім того, на цей період (1 - 3 курси навчання) більшість студентів не мають достатнього уявлення про їх подальшу роботу, а тому не бачать сенсу вивчення цих дисциплін, таким чином, у студентів виявляється низька мотивація до освіти з означених дисциплін. Наявність об'єднаного блоку змістових модулів не дає можливості розділити вивчення цих дисциплін у відповідності до діючої нормативно-правової бази. До того ж об'єднання цих дисциплін не є доцільним виходячи з того, що охорона праці вирішує проблеми безпеки людини, яка знаходиться в умовах виробництва, цивільний захист – в надзвичайних ситуаціях, екологія – поняття еколо-

гічної рівноваги [7], а безпека життєдіяльності – у всіх життєвих обставинах, тому і завдання, що стоять перед цими дисциплінами різняться між собою.

Таким чином, неузгодженість і відсутність єдиного підходу до викладання курсу «Безпека життєдіяльності» у вищих навчальних закладах не сприяють підвищенню рівня підготовки студентів і не відповідають сучасним вимогам.

Список використаних джерел:

1. Аносова Н. О., Афанасова Г. Є. Розвиток інноваційних процесів у системі професійної освіти// Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 136-138. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8163>.

2. Попружук Р. О. Необхідні умови досягнення безпеки життєдіяльності // Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 47-49. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8141>.

3. Курепін В. М. Системний підхід в організації самостійної роботи майбутніх фахівців агроінженерного профілю з дисципліни «Безпека життєдіяльності» // Молодь і наука - 2021 : тези наукових доповідей казахстанських і зарубіжних вчених, а також молодих дослідників в різних галузях сучасної науки Міжнародної науково-практичної онлайн конференції, м. Петропавловськ, 9 квітня 2021 рік. Петропавловськ : Північно-Казахстанський університет імені Манаша Козыбаєва, 2021. Том № 1, С. 141-144. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9444>.

4. Курепін В. М. Проблеми вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльність» в Миколаївському національному аграрному університеті // Цивільний захист: збереження життя, матеріальних цінностей та довкілля: матеріали VI міжнародної заочної науково-практичної конференції, 01.03.2021. Мінськ, Республіка Білорусь : УЦЗ, 2021. С. 153-157. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8878>.

5. Демченко А. В. Знання безпеки життєдіяльності - запорука збереження життя та здоров'я учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти / А. В. Демченко // Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: 32-ї студентської науково-теоретичної конференції, 18-20 березня 2020 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2020. - С. 90-93. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7027>.

6. Іваненко В. С. Цінності та запити сучасної молоді: життєві пріоритети української молоді // Покоління незалежності: ціннісні орієнтири і перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та магістрантів, м. Костанай, 30 березня 2021р. Костанай : Костанайський регіональний університет імені

- А. Байтурсінова, 2021. С. 737-741.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9255>.
7. Іваненко В. С. Окремі поняття екологічної безпеки життєдіяльності // Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності : матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, курсантів та студентів, м. Львів, 25-26 березня 2021р. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. С. 192-194.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9075>.

АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Шайко Ю.В.,

*здобувачка вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта»,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Вступ дитина до школи пов'язаний з низкою суперечливих емоцій для неї та її батьків. З однієї сторони, радість і гордість, які виникають внаслідок передчуття «нового», з іншої – невпевненість, а іноді й страх перед обов'язками, що чекають попереду. Адаптація дитини до першого класу має значний вплив на її життя. Шести-, семирічна дитина має невеликий ресурс адаптаційних навичок і стратегій, її нервова система характеризується низьким імунітетом, високою чутливістю і втомою.

Згідно зі статистикою, тільки 50% дітей адаптується до нових умов і вимог протягом півроку. Другій половині потрібно більше часу. Щоб оцінити вплив освітнього середовища Нової української школи на процес адаптації першокласників до навчання, ми на базі ЗСО №298 м. Києва проаналізували перші місяці навчання 20 молодших школярів у віці 6-7 років, а також перевірили ефективність застосування дидактичної гри як засобу адаптації першокласників до школи.

Експериментальна робота складалася з трьох етапів: 1) констатувального – виявити вихідний рівень адаптації першокласників до школи; 2) формувального – з метою розробки і реалізації корекційно-розвивальної програми з подолання ознак дезадаптації у першокласників; 3) контрольного – для визначення динаміки рівня адаптації першокласників до школи й оцінки ефективності розроблених і проведених корекційно-розвивальних занять на основі дидактичних ігор.

В основу відбору діагностичних методик було покладено такі критерії діагностики, як емоційне ставлення до школи, рівень шкільної мотивації, рівень соціально-психологічної готовності до школи. Ми використовували методику діагностики адаптації першокласників до школи «Будиночки» О. Орехової, анкету Н. Лусканової та експертну оцінку соціально-психологічної адаптації дітей до школи О. Александрівської.

Результати проведеної на констатувальному етапі діагностики засвідчують, що у 15% першокласників виявлено достатній рівень адаптованості до школи; у 55% дітей – середній рівень адаптованості до школи, 30% дітей демонструють ознаки дезадаптованості потребують комплексної психолого-педагогічної підтримки. У зв'язку з виявленими результатами з дітьми експериментальної групи була проведена